

gul oldu. Çeşitli münasebetlerle karşılaşmış beğendiği kadınlara karşı duygularını şiirle ifade ediyor, onları gazellerine konu yapıyordu. Çoğu Kureyşli olmak üzere şiirlerine konu ettiği çok sayıda soylu kadın arasında bazı sahâbîlerle Ermevî halifelerinin kızları da bulunuyordu (Cebrâil Süleyman Cebbûr, *‘Ömer b. Ebî Rebî’a*, III, 33-296). İbn Süreyc, İbn Miscâh, Garîd, Begüm ve Esmâ gibi Mekkelî; Ma’bed, Delâl, İbn Âişe ve Cemîle gibi Medinelî şarkıcılar onun şiirlerini besteliyordu. Ömer b. Ebû Rebîa yaşlılık döneminde bu hayat tarzından vazgeçti ve gazel söylememeye yemin etti. Ancak zaman zaman yeminini bozarak söylediği gazellerden her beyit için kefarete olarak bir köle âzat etmek durumunda kaldı (Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, I, 156). Kendine özgü hayat tarzını ve satışmalarını halifelerin kızlarına varıncaya kadar sürdürmesi üzerine Ömer b. Abdülazîz tarafından Kızıldeniz'deki Dehlek adasına sürüldüğü de rivayet edilir (A. Ferîd Rifâî, s. 64). Ömer b. Ebû Rebîa, tercih edilen görüşe göre 93 (711-12) yılında Yemen'de vefat etti. Onun Dimaşk'ta veya Dehlek adasında öldüğü ya da cihada çıktığı geminin yanması veya satıştığı iffetli bir kadının bedduası sonucu hayatını kaybettiği şeklinde rivayetler de bulunmaktadır (Cebrâil Süleyman Cebbûr, *‘Ömer b. Ebî Rebî’a*, II, 196-203). Ömer b. Ebû Rebîa, sadece çağdaşlarıncı değil aynı zamanda modern Arap edebiyatı eleştirmenlerince de bütün zamanların en büyük Arap aşk şairi olarak kabul edilmiştir (Tâhâ Hüseyin, I, 293; Şevkî Dayf, II, 350).

Ömer b. Ebû Rebîa'nın şiirleri, I. (VII.) yüzyılda Mekke ve Medine'de mensubu bulunduğu aristokrat tabakanın, varlıklı Arap kadınlarının hayatını ve kadın-erkek ilişkilerini gerçekçi biçimde dile getirir. Onun hayatında ve şiirlerinde siyasetin hiç yer almaması, gazellerine kadınları konu ederken bunu karşı tarafı öfkeliendirme veya öç alma amacıyla yapmaması şiirlerinin gerçek hayatın yansıması olarak değerlendirilmesini sağlamıştır. Ömer b. Ebû Rebîa, klasik kasidenin giriş bölümü (nesîb, teşbîb) niteliğinde kalmış olan gazelle müstakil bir şiir hüviyeti kazandıran ilk şairlerden biridir. Onun şiirleri, Cemîl ve Küseyyir gibi çölde yaşayan ve platonik aşkı terennüm eden şairlerinkinden farklı olarak maddî aşkı konu etmesi bakımından İmru'ül-Kays'ın pervasız şiirlerinin bir uzantısı biçiminde görülmekte, böylece Ömer uzrî veya bedevî gazelin mukabili olan hadarî (şehirli) veya hicazî gazelin temsilcisi diye kabul edilmektedir. İbnü'l-Mu-

tez bazı kasidelerine nazîre yazmış, Mih-yâr ed-Deylemî onun şiirlerinden etkilenmiştir.

Şairin divanında yer alan şiirlerin tamamı övünme ve tasvire ait birkaç beyit dışında gazelden ibarettir. Onun çektiği acıları ve ıstırapı dile getirerek sevgilisinden lutf beklediği durumlar olsa da benliğini öne çıkardığı ve hatta kendini seven (narsis) bir tutum gösterdiği durumlar daha çoktur. Aşk acısından şikâyetçi olan genellikle kendisi değil öbürüdür. Bir erkek olarak o âşık değil mâşuktur. Arap gazelinde alışılmış tutumun dışında kalan bu husus şairin yetişme tarzı ve sosyal statüsüyle açıklanabilir.

Ömer b. Ebû Rebîa'nın divanı farklı hacimlerde yaklaşık 440 şiirden oluşur. Onun şiirlerini biçim yönünden ele alan bir çalışma, bunların büyük çoğunluğunun bestelenmiş olmasına rağmen sanıldığı gibi kısa bahirlerde söylenmediğini, daha çok tavil bahrinin kullanıldığını, bestelenmeye uygun bahirler olarak nitelenen hafif, hezec, vâfir, mütেকârib, remel ve serî bahirlerinde söylenmiş şiirlerinin toplam şiirlerinin yarısından az olduğunu ortaya koymuştur (Sâlih b. Ramazan, XXVIII [1988], s. 305-306). Şarkıcıların Ömer'in şiirlerine yönelmesindeki âmil kullandığı bahirlerden çok gazellerinin içeriğinde, lafız ve terkiplerin yapısında, sade ve akıcı dilinde, müzikal armonide aranmalıdır. Bilhassa hafif bahrinde söylediği şiirlerin dili halkın diline yaklaşan bir nitelik taşır. Bununla birlikte özellikle tavil bahrinden uzun soluklu şiirlerindeki tablolar büyük ölçüde beyân unsurlarına dayalı olarak çizilmiştir. Kadın güzelliğini tasvir ederken geleneksel teşbih ve istiare klişelerini kullanmakla birlikte tasvire hikâye ve diyalog üslûbunu getirmekte suretiyle canlı ve hareketli bir nitelik kazandırmıştır. Tasvirlerinde hayal unsuru az olup gerçekçi çizgi hâkimdir. Divanın, ilki 1310 (1892) yılında Kahire'de olmak üzere birçok baskısı ve neşri yapılmıştır (nşr. Paul Schwartz, I-II, Leipzig 1901-1909; açıklamalı nşr. M. el-Annânî, Kahire 1330; nşr. Beşîr Yemût, Beyrut 1934; nşr. İbrâhîm el-A'râbî, Beyrut 1952; şerh notlarıyla birlikte nşr. Muhammed Muhyiddin Abdülhamîd, Kahire 1371/1952; nşr. Fâyiz Muhammed, Beyrut 1412/1992).

BİBLİYOGRAFYA :

Ömer b. Ebû Rebîa, *Divân* (nşr. Fâyiz Muhammed), Beyrut 1412/1992, neşreden giriş, s. 7-30; İbn Kuteybe, *eş-Şi'r ve's-şu'arâ* (nşr. Temîm Şeyh Hasan), Beyrut 1991, s. 371-374; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî* (nşr. Abdülemîr Ali Mü-

hennâ – Semîr Yûsuf Câbir), Beyrut 1986, I, 70-242; Ebû İshak el-Husri, *Zehrû'l-âdâb* (nşr. Ali Muhammed el-Bicâvî), Kahire 1953, I, 238-257; Zekî Mübârek, *Hubbû İbn Ebî Rebî'a ve şî'rûh*, Kahire 1928, tür.yer.; A. Ferîd Rifâî, *‘Asrû'l-Me'mûn*, Kahire 1346/1928, s. 64-102; Ömer Feruh, *‘Ömer b. Ebî Rebî'a*, Beyrut 1941, tür.yer.; Abbas Mahmûd el-Akkâd, *Şâ'irü'l-gazel: ‘Ömer b. Ebî Rebî'a*, Kahire 1942, tür.yer.; Brockelmann, *GAL*, I, 41-43; *Suppl.*, I, 76-77; Tâhâ Hüseyin, *Hadîşü'l-erbi'a*, Kahire 1957, I, 293-315; Şevkî Dayf, *Târîhu'l-edeb*, II, 349-354; Cebrâil Süleyman Cebbûr, *‘Ömer b. Ebî Rebî'a*, Beyrut 1981, I-III; a.mlf., “Nesebü ‘Ömer b. Ebî Rebî'a”, *el-Meş-rik*, XXXIV/1, Beyrut 1936, s. 84-93; Abdüllatif Şerâre, *‘Ömer b. Ebî Rebî'a*, Beyrut 1403/1983, tür.yer.; Kusay el-Hüseyin, *‘Ömer b. Ebî Rebî'a: Şâ'irü'l-Hicâz hayâtühû ve edebüh*, Beyrut 1994, tür.yer.; M. Abdülvâhid Benâmî, “el-Uşşûsa ve'l-hivâr fi şî'ri ‘Ömer b. Ebî Rebî'a”, *el-Bahşû'l-ilmî*, sy. 1, Rabat 1964, s. 65-99; Sâlih b. Ramazan, “Mülâhazât havle's-şekl fi şî'ri ‘Ömer b. Ebî Rebî'a”, *Havliyyâtü'l-Câmî'ati'l-Tûnisîyye*, XXVIII, Tunus 1988, s. 287-314; I. Kratschkowsky, “Ömer”, *IA*, IX, 461-462; J. E. Montgomery, “Umâr b. Abî Rabî'a”, *EJ* (İng.), X, 822-823.

RAHMÎ ER

ÖMER b. EBÛ SELEME

(bk. İBN EBÛ SELEME).

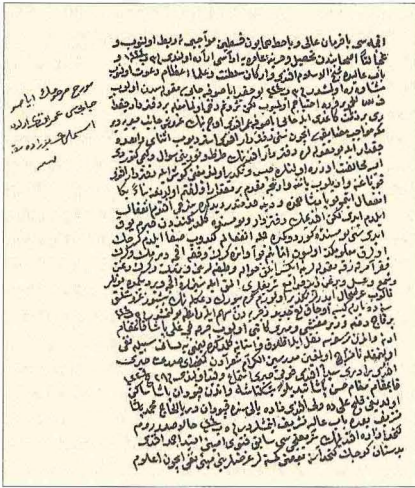
ÖMER EFENDİ, CÂBÎ

(ö. 1814 [?])

Osmanlı tarihçisi.

Bursalı Mehmed Tâhir'in *Osmanlı Müellifleri*'nde bulunan “Târîh-i Sultân Selîm-i Sâlis ve Mahmûd-ı Sâni, Ayasofya Câbîsi Ömer Efendi” şeklindeki bilgi dışında hakkında biyografik ve bibliyografik kaynaklarda herhangi bir kayda rastlanmamıştır. Vekâyî'nâmenin telif tarihi olan 1203 (1789) yılında müellifin orta yaşlarda olduğu düşünülse XVIII. yüzyılın ilk yarısında doğduğu söylenebilir. Ömer Efendi'nin adı bazı çalışmalarda Câbî Said ve buna izâfeten eser de “Câbî Said Tarihi” diye zikredilir (*IA*, VIII, 709; X, 454). Ahmet Hamdi Tanpınar, kaynakları arasında zikrettiği *Câbî Ömer Efendi Tarihî*'nin İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Semineri Kitaplığındaki nüshasını “Câbî İsmet Bey Tarihi” diye belirtmiş ve nüshadan bu isimle pek çok alıntı yapmıştır (19. *Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, s. 53).

Said isminin nereden kaynaklandığını, dolayısıyla bu kayda kimin tarafından yazıldığına dair bilgi mevcut değildir. Ömer Efendi adı ise memuriyet unvanıyla beraber müellif nüshasında yer almaktadır (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2152,

Câbi Târîhi'nde müellifin "Ayasofya Câbîsi Ömer Efendi" olarak kayıtlı olduğu varak (Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2152, vr. 379^a)

vr. 379^a). Varakın sol kenarına "Müverrih-i merhûmun Ayasofya Câbîsi Ömer Efendi olduğu isimleri burada mukayyettir" kaydı düşülmüştür. Bu kayıt herhalde eseri baştan sona okuyan bir tarafından yazılmıştır. II. Abdülhamid döneminde Maarif Nezâreti'nce İstanbul kütüphanelerinde mevcut kitapların katalogları arasında neşredilen *Defter-i Kütübhâne-i Es'ad Efendi*'de (s. 126) eserin künyesi, numarası ve yazı türü belirtildiği halde "müellifin adı" sütunu boş bırakılmıştır. Katalogun hazırlandığı sırada müellifin adının henüz bilinmediği ve yukarıda belirtilen isim tesbitinin katalogun neşrinden sonra yapıldığı anlaşılmaktadır. *Osmanlı Müellifleri*'nin (III, 181) neşir tarihi 1324 (1906) olduğuna göre müellifin adının tesbiti bu tarihten önce yapılmış olmalıdır.

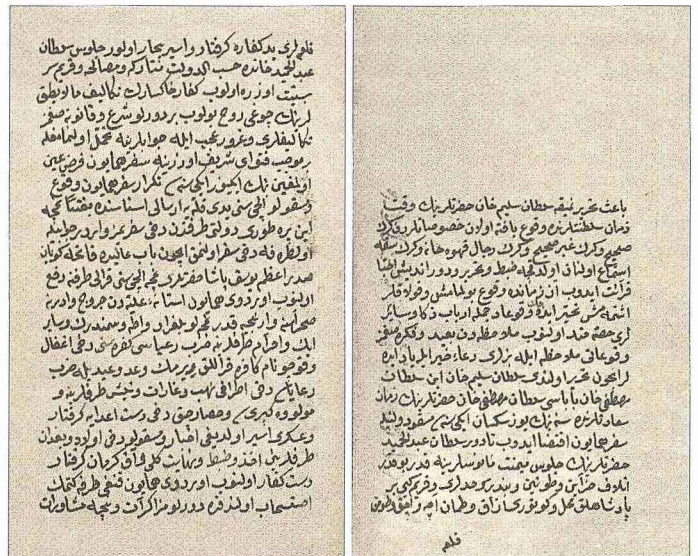
Eser incelendiğinde Ömer Efendi'nin iyi bir öğrenim görmediği, okuma yazmayı da kendi gayretiyle öğrendiği anlaşılmaktadır. İfade tarzındaki bozukluklar, imlâ yanlışları, kelimeleri yanlış anlamda kullanma gibi eksiklikler dikkat çeker. Buna karşılık Ömer Efendi'nin zeki, uyanık, duyduklarını kavramaya ve kendine mal etmeye çalışan, meraklı bir kişiliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim birçok yabancısı menşeli kelimeyi, özellikle de Fransızca kelimeleri kullanması, hatta bazan bu tür kelimelerin etimolojik tahlillerine girişmesi, yerine göre örnek gösterdiği âyetler ve zaman zaman kullandığı hadisler, Arapça darbımesellerle şiirler müellifin bu özelliklerine işaret etmektedir.

Ömer Efendi'nin eserinde kendisi hakkında verdiği bilgilerden hareketle onun Üsküdarlı olduğu ve Üsküdar'da ikamet ettiği anlaşılar. Ayrıca İstanbul-Ortaköy'deki münâzaalı bir vakıf evinin yarısının ferağı hususundaki yazışmaları hatıra binaen yaptığı için kusurlu görülerek Sakız adasına sürüldüğü bilinmektedir. 7 Safer 1225'te (14 Mart 1810) sürgüne gönderilen müellif üç ay kadar Sakız adasında kaldı ve 5 Cemâziyelevvel 1225'te (8 Haziran 1810) cezasını tamamlayarak veya affedilerek İstanbul'a döndü. Bürokratik çevrelere hayli yakın olduğu ve bu çevrelerden epeyce dost edindiği anlaşılan Ömer Efendi'nin eserinde yer verdiği ferman ve hatt-ı hümayunları genellikle "meâl-i hatt-ı hümayun" veya "meâl-i ferman" diye kaydetmesine rağmen resmi kroniklerdeki metinleriyle karşılaştırıldığında bu belgelerin aynen yazıldığı görülmektedir. Birçok olayı kaydederken isimlerini belirterek kaynak gösterdiği devlet ricâli muhtemelen müellifin bu belgeleri görmesine vesile olmuştur. Ayrıca kendisi hakkında bazı bilgileri de çeşitli vesilelerle verir. Bir yerde, 1224 Recebinde (Ağustos 1809) ödemesi gereken mevâcibler için paranın temininde ortaya çıkan malî sıkıntının giderilmesi maksadıyla yapılan tahsilâtta taşıdığı sığata binaen payına 3000 kuruş düşüğünü, bu parayı ödemeye gittiğinde defterdarla konuşarak ödemesi gereken 3000 kuruşu 1500 kuruşa indirmeyi başardığını bildirir. Ömer Efendi'nin Ayasofya cibâyeti dışında herhangi bir memuriyette bulunup bulunmadığına dair bilgi yoktur. Ayasofya câbîsi olduğunu ilk defa belirttiği satırların yazıldığı 3 Receb 1224'ten (14 Ağustos 1809) önce (*Tarih*, I, 519) hangi

tarihte cibâyet görevine tayin edildiği de bilinmemektedir. Ömer Efendi'nin ölüm tarihi de belli değildir. Eserin son paragrafı altında 13 Safer 1229 (4 Şubat 1814) tarihi bulunmaktadır (a.g.e., II, 1055). Ancak eserin "temme" kısmı olmadığı gibi bittiğine dair başka bir işaret de yoktur. Ayrıca müellif nüshasının son varakındaki "reddâde" eserin devam edeceğini göstermektedir. Nitekim "İstanbul'daki Yazma Osmanlı Tarihleri" adlı bir incelemede (Forrer, XXVI/ 3 [1942], s. 173-220) tarihin son varaktaki reddâdeden hareketle tamamlanmamış olabileceğine işaret edilmiştir. Muhtemelen müellifin âni vefatı veya vefatla neticelenen hastalığı eserin eksik kalmasına sebep olmuştur. Buna göre vefatının 1814 yılı içinde vuku bulduğu söylenebilir.

Ömer Efendi'nin ilim çevrelerinde kısaca *Câbi Târîhi* olarak ün kazanan vekâyî'nâmesi üç cilt üzere tertip edilmiş olup üç nüshası bilinmektedir. Eser 1203-1229 (1789-1814) yılları arasında kapsamaktadır. I. cildin ilk paragrafında müellif eserin kaleme alınış sebebinin anlatırken III. Selim zamanında (1789-1807) meydana gelen olayları kaydedeceğini belirtir. Bu ifade eserin Sultan Selim'e tahsis edildiği intibahı verir. Halbuki vekâyî'nâmenin, III. Selim'in saltanat dönemi ile IV. Mustafa'nın kısa saltanatı bir tarafa II. Mahmud'un saltanatının ilk beş yılını da (1808-1813) kapsadığı göz önünde bulundurulduğunda her üç padişah devrine teşmil edilme-i gerekir. Nitekim müellif nüshasının vi-kâye sayfasında ve Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi katalogunda "Târîh-i Sultân Selîm Han" ismi bulunmasına rağmen *Osmanlı Müellifleri*'nde vekâyî'nâ-

Câbî Ömer
Efendi'nin
vekâyî'nâmesinin
(*Câbi Târîhi*)
ilk iki sayfası
(Süleymaniye Ktp.,
Esad Efendi,
nr. 2152)

me "Târîh-i Sultân Selîm-i Sâlis ve Mahmûd-ı Sâni" ismiyle doğru olarak tesbit edilmiş, bu isim *İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğrafya Yazmaları Katalogları*'na da (s. 224) aynen geçmiştir. Bununla beraber vekâyî'nâmenin müellif tarafından herhangi bir özel başlıkla adlandırılmadığına işaretlerle "Târîh-i Sultân Selîm-i Sâlis ve Mahmûd-ı Sâni" adının yanlış olduğu düşüncesini ileri sürenler de olmuştur (Atsız, VI/1-2 [1957], s. 72-73). Eser Mehmet Ali Beyhan tarafından karşılaştırmalı metin ve ayrıntılı dizinle beraber neşredilmiştir (*Câbi Tarihi, Târîh-i Sultan Selim-i Sâlis ve Mahmûd-ı Sâni*, I-II, Ankara 2003).

BİBLİYOGRAFYA :

BA, *Ruûs Defteri*, nr. 126 (1218/1803), s. 133-134; Câbi Ömer Efendi, *Târîh* (haz. Mehmet Ali Beyhan), Ankara 2003, I, 519; II, 1055; *Defter-i Kütübhâne-i Es'ad Efendi*, İstanbul, ts., s. 126; *Osmanlı Müellifleri*, III, 181; TCYK, s. 224; B. Flemming, *Türkische Handschriften*, Wiesbaden 1968, s. 163; Ahmet Hamdi Tanpınar, *19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi* (İstanbul 1942), İstanbul 1985, s. 53, 57, 62, 116; L. Forrer, "Handschriften Osmanischer Historiker in Istanbul", *Isl.*, XXVI/3 (1942), s. 173, 220; Nihal Atsız, "İstanbul Kütüphanelerinde Tanınmamış Osmanlı Tarihleri", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, VI/1-2, Ankara 1957, s. 47-81; Mehmet Ali Beyhan, "Şânizâde Tarihi'nin Kaynaklarından Câbi Tarihi", *Osm.Ar.*, XV (1995), s. 239-283; M. Cavid Baysun, "Mustafa IV", *İA*, VIII, 709; A. Cevat Eren, "Selim III", *a.e.*, X, 454.

MEHMET ALİ BEYHAN

ÖMER EFENDİ, Nasuhpaşazâde

(ö. 1076/1666)

Bestekâr, şair ve hattat.

İstanbul'da doğdu. Babası Sadrazam Dramalı Nasuh Paşa olup annesi Mîr Şerîf'in kızıdır. Nasuh Paşa, I. Ahmed'in kızı Ayşe Sultan'la evlendiyse de bu evlilikten çocukları olmadı ve boşandılar. Enderun'da öğrenim gördü ve sarayda mâbeyinci oldu. 1064 (1653) yılında görevli olarak Şam'a gitmesinin ardından Dîvân-ı Hümâyûn hâcagânlığına ve daha sonra Ordû-yı Hümâyûn nişancılığına getirildi. Bu görevde iken Sadrazam Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa'nın Uyvar ve Girit seferlerine katıldı; Girit seferinde vefat etti (1076/1666). Ömer Efendi'nin ölüm tarihi için kaynaklarda 1068 (1658) yılı da verilmektedir. Ancak 1068 tarihi, vefatı için kaleme alınan, "Yazdı yek mushaf-ı ömre ketebe âh meded" (1076) mısraında "yek" kelimesinin "bin" şeklinde yanlış okunmasından ortaya çıkmış olmalıdır. Ayrıca *Vekâyîu'l-fuzalâ* ile (III, 683) *Sicill-i Osmânî*'de (III,

587) 1086 (1675) tarihi, diğer bazı kaynaklarda farklı tarihler zikredilmektedir (Rado, s. 99). Girit seferinin tarihiyle vefatına düşürülen tarihin aynı olması göz önüne alındığında 1076'nın (1666) en doğru tarih olduğu söylenebilir.

Tophaneli Mahmud Nûri'den sülûs ve nesih hatlarını meşkederek icâzet alan Ömer Efendi sarayda beratlardaki tuğraları çekerdi. Onun Şam'a gittiğinde hac emri Defterdarzâde Mehmed Paşa için yazdığı En'âm sûresi karşılığında hediyelerle taltif edildiği anlatılır. Dönemin tanınmış bestekâr ve hânendelerinden olduğu belirtilen Ömer Efendi mûsiki nazariyatı konusunda da söz sahibiydi. Esad Efendi onun yirmi iki bestesinden söz ediyorsa da bu eserlerden hiçbirini günümüze ulaşmamıştır (Safâî, s. 390; Özalp, I, 372). Şiirlerinde "Ömrü" mahlasını kullanmış, ancak zamanımıza çok az şiiri intikal etmiştir. Zarif ve nüktedan kişiliğinin yanı sıra misafirperverliğiyle de tanınan Ömer Efendi'nin konağı dönemin ileri gelen şahsiyetlerinin toplandığı bir yerdi.

BİBLİYOGRAFYA :

Safâî, *Tezkire* (haz. Pervin Çapan), Ankara 2005, s. 390; Belîğ, *Nuhbetü'l-âsar*, s. 360-361; Şeyhî, *Vekâyîu'l-fuzalâ*, III, 683; Ebûîshakzâde Esad Efendi, *Atrabü'l-âsar*, İÜ Ktp., TY, nr. 6204, vr. 36^b-37^a; Müstakimzâde, *Tuhfe*, s. 349; *Sicill-i Osmânî*, III, 587; Sadettin Nûzhet Ergun, *Türk Musikisi Antolojisi*, İstanbul 1942, I, 33; Şevket Rado, *Türk Hattatları*, İstanbul, ts. (Yayın Matbaacılık), s. 99; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/2, s. 566-567; Avni Erdemir, *Anadolu Sahası Musikîşinas Dîvan Şairleri*, Ankara 1999, s. 362-363; Özalp, *Türk Musikisi Tarihi*, I, 371-372; "Ömer Bey (Nasûh Paşazâde)", *TA*, XXVI, 257; Öztuna, *BTMA*, II, 176.

HASAN AKSOY

ÖMER EFENDİ, Novili

Bosnalı âlim, müellif ve tarihçi.

Hayatı ve ailesi hakkındaki bilgiler Bosna tarihiyle ilgili eserine dayanır. Buna göre 1700'lü yılların başında doğmuş olmalıdır. Ondan bahseden kaynaklarda geçen Novili nisbesi Bosna-Hersek'in kuzeybatısında bulunan Bosanski Novi'ye işaret eder. Bir ulemâ ailesine mensup olduğu ve aile fertlerinden çoğunun kadılık yaptığı anlaşılmakta, kendisinin de medrese tahsilini tamamladıktan sonra kadılığa geçtiği bilinmektedir. Nitekim bazı kayıtlarda Salona kazasında kadılık yaparken buradan ayrıldığına dair bilgilere rastlanır. Bundan hareketle Safvet-beg Başıagić onun Sanski Most (Bosna-Hersek) kadısı olduğunu belirtirse de Mehmed Handžić'in belirttiği-

ne göre burası Yunanistan'da bir şehirdir (Şabanović, s. 691). Eserinde yazdığına bakılacak olursa Banaluka'da ve etrafında cereyan eden Osmanlı-Avusturya savaşları esnasında (1736-1739) bu bölgede kadılık yapmıştır. "Rütbe-i vâlâ-i sitte" derecesine kadar yükselen Ömer Efendi'nin hayatının son günlerini Novi'de geçirdiği ve burada vefat ettiği belirtilmektedir.

Ömer Efendi'nin *Ahvâl-i Gazavât der Diyâr-ı Bosna* adlı kitabı günümüze ulaşan tek eseridir. Müellif burada, Sultan I. Mahmud ile Avusturya İmparatoru VI. Karl zamanında meydana gelen ve 1736-1739 yılları arasında cereyan eden savaşlar sırasında Bosna'ya saldıran Avusturya kuvvetlerine karşı Bosna Valisi Hekimoğlu Ali Paşa'nın savunmasından, karşı saldırılarından, kazanılan zaferlerden ve akınlardan bahsetmektedir. Hekimoğlu Ali Paşa kumandasında savaşlara katılanların ifadeleri, görevi icabı kendisine ulaşan resmî evrak ve yazışmalar eserin başlıca kaynaklarını teşkil eder. Kitabın muhtemelen orijinal nüshası İbrâhim Müteferrika tarafından ele geçirilerek bazı müdahalelerle birlikte yukarıdaki isimle bastırılmıştır (İstanbul 1154). Eserde elli iki bölümlü Bosnalılar'dan birlikte Arnavutlar'dan bahseden bir hâtîme ve "Beyân-ı Me'haz-ı Vâkiât" şeklinde bir not bulunmaktadır. İbrâhim Müteferrika, kitabın son kısmına eserin değerini belirten bazı düşünceler ve müellifin hayatı hakkında kısa bilgiler eklemiştir. Esere ait yazma nüshaların ise yayımlanmış kitaptan istinsah edildiği tahmin edilmektedir. Kitabın eski bir nüshasının Saraybosna'daki Hünkâr Camii Kütüphanesi'nde bulunduğu ve geç dönemde Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi'ne intikal ettiği ileri sürülür (Handžić, *Književni*, s. 40; Şabanović, s. 692). Eserin ikinci baskısı *Târîh-i Bosna der Zamân-ı Hekimzâde Ali Paşa* (İstanbul 1293), üçüncü baskısı *Bosna Gazavât-ı Dâhiliyyesi an 1149 ilâ 1152* (İstanbul 1295) adıyla gerçekleştirilmiştir. Sadeleştirilmiş bir diğer baskısı da Kâmil Su tarafından ayrıntılı bir önsözle birlikte *Bosna Tarihi* adıyla neşredilmiştir (Ankara 1979). Kitabın Almanca çevirisi Johann Nepomuk Dubsky (*Die Kriege in Bosnien in den Feldzügen 1737, 1738, 1739*, Wien 1789), İngilizce çevirisi Charles Fraser (*History of the War in Bosnia During the Years 1737, 1738 and 1739*, London 1830) ve Fransızca çevirisi Cardone (*Relation de la dernière guerre entre les allemands et les turcs*, Bibliothèque Nationale, Suppl. Turc 930, Trad. 804) tarafından yapılmıştır. Gustav Flügel'in kata-